

Cinema Paradiso - Kameranın Arkasından Bakmak

"Tıpkı bir romanın yazılabilmek için bir yazara ihtiyaç duyması gibi, bir rüya da o rüyayı görecek birine ihtiyaç duyar."

Thorsten Botz-Bornstein, *Filmler ve Rüyalar*

Film izlemek, çoğu kez farklı bir dünyaya yolculuk etmektir. Bazen hayallerinizin tam ortasında bulurken kendinizi, bazen hayatın içinden sıradan bir hikayenin içine de düşebilirsiniz, korkularınız, kabuslarınız gerçekleşip, beden bularak karşınıza da çıkabilir. Yönetmen, işte sizi hiç beklemediğiniz anda işin içine çekebilecek o bakışı bulan insan olabilir. Duyularınızı yönlendirmeyi seçebilir ve ya bakış açınızı ele geçirecek bir çekim yapabilir. Kamera, kameranın arkasındaki adama itaat eder ve siz onun göstermek istemediği hiçbir şeyi göremezsiniz. İzleyiciyi düşündürmekte isteyebilir, dinlendirmekte.

Cennet Sineması (Cinema Paradiso, 1988), filmler hakkında üç saatlik bir yolculuğa çıkarıyor sizi. Başlangıç noktasını tahmin edebiliyorken varış noktasını bulanık bırakıyor. Hikayesiyle, oyunculuklarıyla başarılı bir eser olduğu için o üç saat siz farkına varmadan geçip gidiyor. Giuseppe Tornatore; yönetmen olmanın, o kameranın arkasına geçmenin nasıl bir şey olduğunu göstermeye çalışırken film akıp gidiyor. Teknolojinin gelişimi (Alfredo'nun dediği gibi gelişme hep sonradan gelir.), sansürün yavaşça başka anlamlara bürünmesi, televizyonun ortaya çıkması gibi bir çok konuyu içinde barındırıyor. Katolik kilisenin baskısına, dönemin politik meselelerine değiniyor; savaşın yeni bittiğini fark edebiliyorsunuz. Film içinde bu detaylar sizi yormadan belleğinizde yer ediniyor. *Cennet Sineması (Cinema Paradiso, 1988)*'nin başarısındaki önemli noktalardan biri de bu olabilir. Filmde çok fazla içerikle karşılaşan izleyici, *Cennet Sineması (Cinema Paradiso, 1988)*'nin karşısından memnun bir şekilde ayrılabilir. Bu detayların filmin içine özenle yerleştirilebilmiş olması izleyicinin kafasını karıştırmıyor aksine hiçbirini göze batmıyor. Luchino Visconti,

Charlie Chaplin, Michelangelo Antonioni gibi önemli yönetmenleri; Sophia Loren, John Wayne gibi önemli oyuncularını gülümseyerek anımsıyorsunuz. Aynı filme defalarca giren insanların ezberlediği replikler, sinemada yaşanan o hayat; büyüyen çocuklar, aşık olan çiftler, açık hava sineması ile film nostaljik öğeler barındırıyor. Filmi bir bütün olarak düşünürsek, bir çocuğun büyümesinin ve sinemanın gelişmesinin paralel şekilde ilerlediğini görebiliriz belki.

Tornatore daha ilk sahneden *Cennet Sineması (Cinema Paradiso, 1988)*'nin sinema hakkında bir film olduğunu izleyiciye göstermeye çalışıyor. Deniz manzarasının tam ortasında duran bir kaseden geriye doğru düz çekim yaparak, film çerçevesinin içine bir çerçeve daha ekliyor. Filmin daha bir çok noktasında bu çerçeveyi eklemesine rağmen hepsi yerine o kadar oturmuş ki algınızı rahatsız etmiyor; aksine insanların sırtından ve ya bir pencerenin arkasından yaptığı çekimlerle hikayenin içinde olduğunuzu hissedebiliyorsunuz. Sanki sinemada uzun boylu birinin arkasında kalmış ya da bir yere saklanmış olanları gizlice izliyormuş

duygusuna kapılıyorsunuz.

Başarılı bir sinematografi örneği sayılabilecek ilk sahnenin bir başka alkış hak eden noktası hikayeye çekimin bir bütünlük sağlamış olması. Annesinin ve kız kardeşinin bedeni, Toto'yu telefonla ararken pencereye doğru dönük şekildedir. Uzaklara bakışlarında, uzun zamandır Toto'yu beklediklerini görebilirsiniz.

Tornatore filmin bir çok yerinde kadrajın içine bir başka ereve koyar. Mesela bir pencere, bir kapı. Salvatore filmin içindeki gözlemcidir sizin için. Siz de filmin dışındaki gözlemci. Kk bir çocukken perdenin arkasından izlediği filmden tutun da, ilk aşkının camının altında durduğu sahneye kadar. Alfredo'nun prensese aşık olan adamın hikayesini anlattığı sahnede de ikisi binanın ereve gibi oyulmuş bir kısmına otururlar, kamera hareket etmez. Filmin en güzel sahnelerinden biri olmaya adaydır bu sahne. Anlattığı hikaye de manidardır. Sonuca varmanın insanları doyurmadığı, hedefe giden sürecin daha zevkli olduğuna dair yaygın bir söyleme değinirler. Filmleri sonları için izlemezsiniz çoğu kez, izlerken hiç bitmesini istemediğiniz filmler de vardır. Herkes üzerinde bu cümlenin farklı izlenimler bırakacağı muhakkak.

Bir başka sahnede ise Alfredo (Philippe Noiret), Toto'ya filmin sinemada nasıl gösterildiğini anlatır. Eskiden makinelerin otomatik olmadığını, elle çevirmek zorunda olduklarını söyler. Filmlerin sessiz olduğu dönemleri hatırlatır. Makineyi takip etmezse nitrat bazlı 35mm'lik filmlerin yanabileceğini ve aslında tehlikeli bir iř olduğu konusunda uyarır. Nitekim filmin ilerleyen kısımlarında *Cennet Sineması (Cinema Paradiso, 1988)*'da yangın çıkar, Toto onu kurtarsa da Alfredo gözlerini kaybeder. Sinemaya aşık bir adamın, bu görsel şölenden mahkum olmasına üzülürken kafanızda bir soru belirir: Görme yetinizi kaybettiğiniz zaman nasıl film izleyebilirsiniz ki? Alfredo daha öncede izlediği bir çok filmi, izlemeden de anlayabilip, kafasındaki fotoğraflarla sesleri birleştirmeye başlar. Yeni gelen filmleri ise yanındaki insanlar ona anlatırlar. Bilindik insanların bilindik hikayelerini anlatmak konusunda da Tornatore başarılı oluyor. Klasik bir dramatik yapı içerisinde ilerlemiyor. Bir ana karakter üzerinden ilerliyor gibi görünse de yan karakterler de oldukça başarılı.

Filmin içinde akıp giden hikaye, mekanla etkileşim içinde kalıyor. Yangın sonrası yenilenen Cennet Sineması, karakterlerinde hayatında değişiklikler olduğuna dair bir izlenim veriyor. Daha aydınlık bir çekimle, daha neşeli bir müzikle değişimi hissedebiliyorsunuz.

Değişen bu atmosferde her şey olduğu gibi devam etmez. Alfredo hayatını kk bir sinemada harcadığını düşünür, durur. Başka türlü bir hayat nasıl olurdu bilemez. Hep izleyici rolünde kaldığını düşünür. Salvatore'nin de aynı hayatı yaşamasından korkar, onun hayallerini gerçekleştirip izleyici olmaktan kurtulmasını ister. Alfredo'ya bir daha geri gelmeyeceğine dair söz verip kasabadan ayrılan Salvatore nl bir yönetmen olur. İlk aşkının izlerini silememiş, her zaman doğduğu yeri özlemiş olan karakterimiz, Alfredo'nun cenazesine katılmak üzere geri döner. Zamanında dikkatsizce yaşıştırılmış bir kağıdın ardında kalan gerçek tüm hayatını değişirmiştir. İlk aşkıyla yeniden karşılaşır ama artık her şey için çok geçtir. Kasaba değişmiş, Cinema Paradiso yıkılmak üzeredir. Tüm hesaplaşmalarını yapar, Alfredo'nun ona bıraktığı hediyelerle geri döner. Kkken zerine çıktığı bir tabure ve isteyip alamadığı, filmlerin sansürlenmiş kısımları. Unutmak üzere bıraktığı her şey zaten değişmiştir.

Başyapıt sayılabilecek olan *Cennet Sineması (Cinema Paradiso, 1988)*'yu bitirirken Tornatore, müziğinde yardımıyla sizi duygusal bir atmosferin içine eker. Kkken isteyip, sahip olamadığı o sansürlenmiş kısımları izlerken bırakırız karakterimizi.

Berna Naldemirci